

## MARIANO CALVIÑO DE SABUCEDO I GRAS (1907-1980): ALGUNES DADES BIOGRÀFIQUES

◆  
Gemma Rubí i Casals

Aquest article enceta la nova secció que dedica la revista DOVELLA a biografies històriques de personatges que hagin nascut o bé desenvolupat la seva vida al territori geogràfic que comprèn la Catalunya Central. Concretament, la primera biografia que hi exposem correspon a un manresà, Mariano Calviño, que, curiosament, assolí un gran prestigi i influència política i econòmica en el decurs de la vigència del règim franquista. L'article que presentem tot seguit pretén, així, oferir alguns trets biogràfics que ajudin a comprendre les raons per les quals aquest patrici franquista contribuí a consolidar els fonaments del règim polític anterior, i per què en fou un clar i singular exponent.

Mariano Calviño va néixer a Manresa, província de Barcelona, el 25 de setembre de 1907. Era fill d'un comandant d'infanteria, oriünd de Bentreres (Orense), i de la pubilla de la família Gras, propietària de la firma comercial manresana «Industrias y Almacenes Gras». Abans de

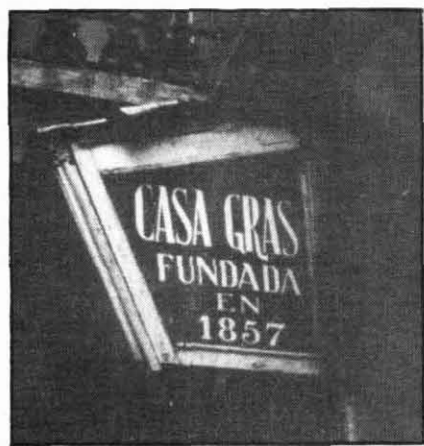
la Guerra Civil es va casar amb Enriqueta Manen i Mainou, filla d'un important industrial tèxtil de la colònia «Manen» situada a Puig-reig, a la comarca del Berguedà. El matrimoni, però, no va tenir descendència, i la seva esposa actualment encara viu a Barcelona.



Caricatura de Calviño extreta del *Diario de Barcelona* del 6 d'octubre de 1964. (AHCM).

## 1- ORÍGENS FAMILIARS

El seu pare, Cástor Calviño Sabucedo, a més a més de militar fou considerat com a publicista i científic. De procedència gallega, fou destinat en la seva carrera militar a Manresa el gener de 1905 per integrar-se en el Batalló de Muntanya de Reus número 6, lloc on arrelà i es casà amb Dolors Gras i Prat, filla d'una família benestant manresana. L'abril de 1915 l'ascendiren a Comandant d'Infanteria, i va assolir posteriorment la graduació de Tinent Coronel. El juliol de 1909 va col·laborar en la defensa dels represaliats per motiu de la Setmana Tràgica, i més tard va intervenir a la Guerra d'Àfrica després del desastre d'Annual. A diferència del seu fill, va menar una vida social inserida totalment a Manresa: fou capità del Sometent de la comarca de Manresa, i fou durant molts anys el secretari de la Cambra de Comerç i Indústria de Manresa i Comarca, pràcticament fins a la seva mort, ocorreguda el març del 1941. Els qui el van conèixer al·leguen a favor seu una plena disposició a ajudar tothom qui el requeria, i, per això, fou un personatge molt popular a la comarca del Bages. Entre d'altres actuacions, cal destacar la mediació que efectuà en favor dels obrers de Navarcles i del Pont de Vilomara que s'havien revoltat en protesta per les condicions de treball en què vivien, motí que va ser reprimat per les forces militars l'any 1907. Es va crear així una bona reputació, garantida i merescuda segons els seus



Anagrama d'«Industrias y Almacenes Gras» al carrer de sant Miquel de Manresa. (Foto: Ll. Virós).

coetanis. Durant la Guerra Civil va ser perseguit, perquè fou un dels col·laboradors en la preparació del «Movimiento Nacional». Un cop acabada la conflagració bèl·lica va esdevenir president del Tribunal de depuració dels caps i oficials que havien romàs en zona republicana. Es va dedicar més aviat a fer feines administratives que no pas al seu ofici de militar.

La seva mare fou la successora del negoci comercial de la família Gras, de gran tradició a la ciutat ja que s'hi instal·là l'any 1878, mentre que la seva tieta—germana, per tant, de l'anterior—es va casar amb el notari lleidatà Àngel Trabal, que posteriorment fou nomenat president de la Diputació de Barcelona. La família Gras regentava l'establiment comercial segurament més pròsper de la ciutat abans que els Jorba creessin llur imperi comercial i industrial a la segona dècada del segle XIX. Entre 1928 i 1929, la família va fundar la societat «Industrias y Almacenes Gras, S.A.», el capital de la qual estava molt repartit, sobretot en mans de famílies d'origen social modest. Era doncs una família que pertanyia a la classe mitjana-alta, d'aparença senyorial, però sense uns excessius recursos econòmics, sobretot després que la família Jorba («Industrias y Almacenes Jorba S.A.») monopolitzés el sector comercial de Manresa i de la comarca.

De la unió Calviño-Gras, en va néixer Mariano Calviño de Sabucedo i Gras, que, en realitat, va assumir el segon cognom del pare, i sempre més es va fer anomenar així.

## 2- ACTIVITATS POLÍTiques

Abans de passar a descriure les activitats polítiques que Calviño va dur a terme, caldria esmentar algunes dades sobre la seva formació intel·lectual i acadèmica.

Així, va fer la primària en els Germans de la Doctrina Cristiana, i posteriorment va realitzar el batxillerat al Col·legi de Sant Ignasi, el centre on es preparaven els fills de les classes dirigents manresanes.

Quant a la seva formació acadèmica superior, cal dir que va ingressar a la Universitat de Barcelona per

cursar-hi els estudis de Dret, i sembla que també en aquesta universitat es va llicenciar en Filosofia i Lletres.

Una vegada acabats els estudis va realitzar el servei militar en el Batalló de Caçadors de Reus, que aleshores era la guarnició militar que es trobava a Manresa.

L'aprenentatge en l'exercici de l'advocacia el va realitzar a Barcelona en el despatx del notari Àngel Trabal, i després treballà en qualitat de passant en el bufet de l'acreditat advocat manresà, si bé d'origen italià, Josep Maria Cechinni. Vicenç Prat<sup>1</sup>, en les seves memòries, quan descriu els esdeveniments del 6 d'octubre de 1934 a Manresa, assenyala que Mariano Calviño juntament amb els també advocats Martí Farreras i Cechinni van oferir els seus serveis per tal de defensar els membres de l'Ajuntament empresonats, però que l'alcalde Francesc Marcet i Artigas amb gran perspicàcia política va rebutjar l'ofertament, i afegeix, a més a més, que «*hauria estat curiós, però, de veure si l'advocat Calviño hagués esdevingut el defensor dels rebels del 6 d'octubre, hauria pogut cinc anys més tard, passejar-se amb tanta ostentació, al costat de Ciano, el gendre de Mussolini, i convertit en flamant 'Jefe Provincial' de Falange. Calviño, deu, en certa manera, la seva carrera política, al nostre refús*».

De totes maneres, desconeixem el moment en què es va començar a interessar per la política, per bé que pensem que una forma o altra de vinculació amb els afers polítics es va produir ja abans de la proclamació de la Segona República, a l'època de la Dictadura de Primo de Rivera, i afirmaríem que s'afilià al partit de la «Unión Patriótica» local juntament amb d'altres persones que després ostentarien diversos càrrecs dins l'organigrama de FET-JONS a Manresa. Sabem, però, que va ostentar la presidència de la Joventut de la «Unión Patriótica». Precisament aquest nucli de persones es va oposar a l'adveniment de la Segona República, ateses les seves conviccions fonament monàrquiques; d'aquí, que puguem gairebé confirmar que Mariano Calviño es decan-

tava pel règim monàrquic (així també ho testimonia el fet que fos partidari de Don Jaime de Borbón), cosa que també va demostrar posteriorment quan va col·laborar en l'educació del príncep Alfonso de Borbón, fent que aquest intervingués en activitats culturals, i, per la qual cosa, va recomanar a Landelino Lavilla com el seu cap de relacions públiques<sup>2</sup>.

Sembla que no va participar seriosament en les activitats de cap partit en concret, i àdhuc hom ha arribat a sostenir que havia estat a diferents partits polítics durant el període republicà, llevat de Falange Española, partit al qual es va afiliar des del principi, però en el qual no va militar activament fins un cop aca-

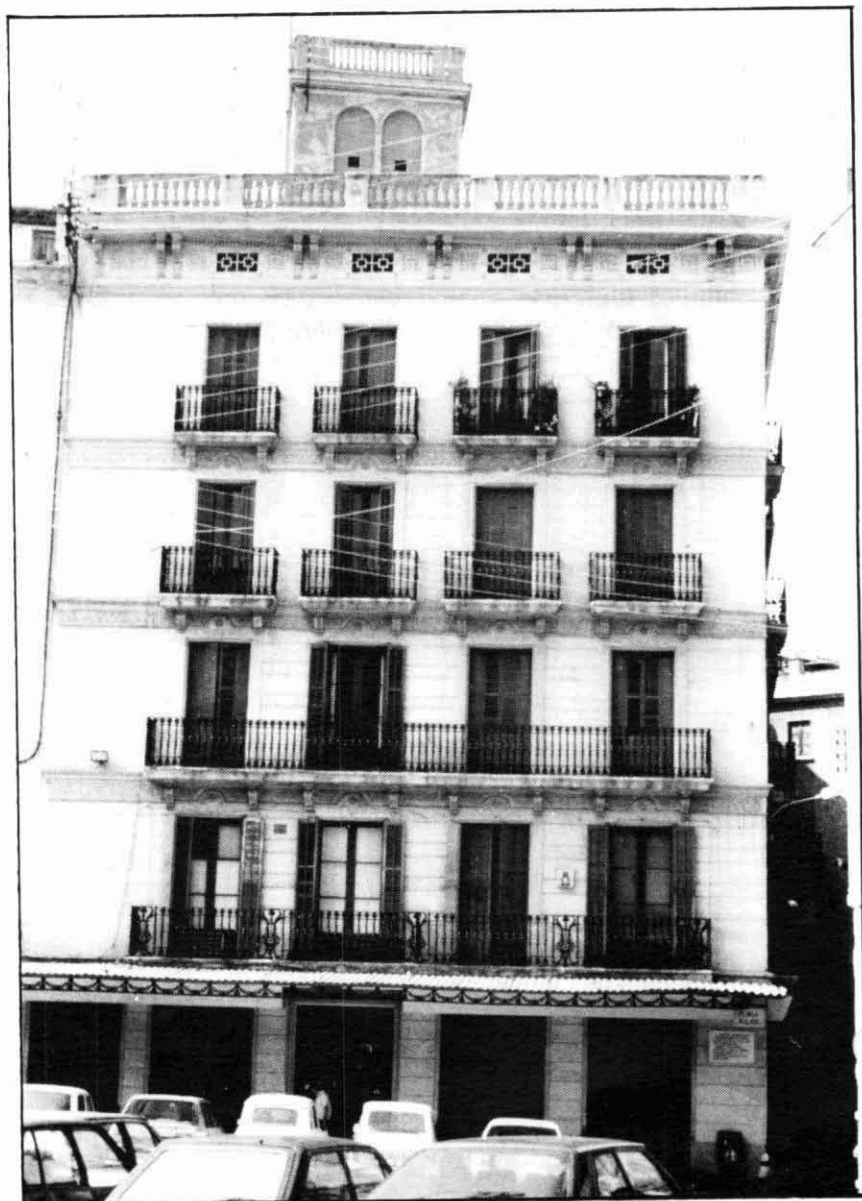
bada la guerra civil. Tanmateix, Josep Maria Colomer<sup>3</sup> assenyala que Calviño havia format part d'un nucli minoritari anomenat «Unión Social Hispánica», de filiació ultradretana i anticatalanista.

L'esclat de la Guerra Civil el va sorprendre a Barcelona, i ràpidament es traslladà vers l'Espanya «Nacional», on s'incorporà a l'exèrcit franquista en qualitat d'Oficial de Milícies, al costat d'altres destacats membres de FET-JONS de Manresa que tornaren del front com a ex-combatents. Va col·laborar en la «Legión Cóndor», però, fet i fet, no va arribar a lluitar a primera línia del front. A Burgos, en concret, va entrar en contacte amb el cercle de persones més properes al general Franco,

tot i que el vincle fonamental amb aquest darrer va venir de l'amistat que entaulà especialment amb Pilar Primo de Rivera, però també amb el gendre de Franco, Cristóbal Martínez Bordiu, marquès de Villaverde. Ell va ser qui posteriorment va actuar d'intermediari en el festeig d'aquest darrer amb la filla del general Franco, Carmen Franco Polo. D'aleshores ençà, aquests vincles i contactes personals li van permetre d'esdevenir un dels patricis del règim<sup>4</sup> i un dels seus homes més influents a Catalunya. El 1936, també a Burgos, va dirigir juntament amb Josep Rivas i Seva, un dels dirigents de la Falange catalana de pre-guerra, la formació de la primera Centúria de Falange de Catalunya, la qual cosa, entre d'altres actuacions en favor de l'estructuració de l'estat franquista (el març de 1937 va ser nomenat secretari de la Jefatura Territorial de Catalunya de «FET y de las JONS»), li va suposar el retorn triomfal a Catalunya ostentant el càrrec de cap de Falange a la província de Barcelona el gener de 1939, immediatament després de l'entrada de les tropes franquistes. Aquest va ser el començament d'una llarga i dilatada carrera política que es va caracteritzar per l'acumulació dels principals càrrecs polítics nacionals i provincials a què podia aspirar tot prohòm interessat a ascendir en l'entramat polític-institucional de l'estat franquista; així, la majoria de càrrecs que va obtenir foren de nomenament directe per part del general Franco. Amb això, va aconseguir esdevenir un ferm puntal per al règim franquista, sobretot a Catalunya, i en especial gràcies al fet que va ser l'home de confiança de Carrero Blanco en el nostre país.

Així fou honorat diversos cops amb les màximes distincions, cosa que només va accentuar la influència política acumulada anteriorment, influència que li va valdre també, tal com podem observar posteriorment, la seva entrada en el món dels negocis i de les altes finances.

Calviño va ser el primer cap provincial del Movimiento a Barcelona, càrrec que presidí durant el curt període de nou mesos. Molt aviat en fou retirat, i el seu lloc l'ocupà un breu espai de temps Javier Saldaña



Edifici dels «Magatzems Gras» a la Plaça Major de Manresa, d'on procedeix la família materna de Mariano Calviño (Foto: U. Virós).



Sanmartín, que va ser immediatament substituït per l'enginyer tèxtil, Conseller Nacional del Movimiento i Ministre d'Indústria i Comerç del 1940 al 1945, Demetrio Carceller

## Reconocidos servicios



Cumpliendo lo que dispone el apartado b) del artículo 22 de la Ley Orgánica del Estado, ha designado el Jefe del Estado cuarenta Consejeros Nacionales del Movimiento, que unidos a los que elegirán las provincias constituirán el nuevo Consejo Nacional. La designación ha sido hecha, tal como faculta el texto legal al Caudillo, "entre personas de reconocidos servicios" a la nación.

Figuran entre ellos tanto Ministros del actual Gobierno como ex Ministros que pertenecieron a anteriores Gobiernos, y junto a ellos personas que representaban, en cierto modo, a los más diversos matices del Régimen. Una selección de ilustres personalidades en las que aparecen al lado de figuras de acrisolada veteranía al servicio de España y del Movimiento, otras de mayor juventud y que harán oír la voz de las nuevas generaciones en el Consejo Nacional.

Hemos de celebrar que en esta designación de Consejeros Nacionales, haya recaído uno de los nombramientos en la figura del ilustre manresano don Mariano Calviño de Sabucedo y Gras, de tan alta y recia personalidad política.

Segura. Les dades de què disposem sobre aquest període no abonen el fet que menés una intensa vida política. A diferència d'alguns dels seus successors, Calviño no es va destacar per una apretada vida política, tot i que hom<sup>5</sup> li reconeix una col.laboració especial en la reorganització de la vida civil de la Barcelona de la immediata postguerra. Fins i tot, s'ha arribat a assegurar que aquest càrrec el va acceptar molt a contracor, ja que el seu interès principal residia a ostentar càrrecs públics de naturalesa honorífica.

Les constants ideològiques que feia presents en els pocs discursos que hem pogut consultar<sup>6</sup> s'emmarquen dins la línia del pensament falangista de José Antonio: el culte a la joventut, la reivindicació d'Espanya com a unitat de destí, el rebuig dels principis democràtics, etc. En aquest sentit, no el podem considerar, ni de bon tros, un dels intel.lectuals orgànics del règim franquista, encara que sí un dels seus més fervents entusiastes. I encara que fos oficialment falangista, la veritat és que no era considerat dels «purs» pels seus companys de partit a Manresa.

Probablement, la recuperació física i moral de la societat catalana de la postguerra impedia la realització de successius actes polítics, com no fossin les manifestacions patriòtiques organitzades per commemorar el 18 de juliol, data de l'«Alzamiento Nacional» i la fi de la guerra amb la tradicional desfilada de la «Victoria». Precisament, Mariano Calviño va assistir a les primeres festes de la «Victoria» el maig de 1939 a Madrid, on fou expressament convidat. A part d'aquest factor, cal esmentar-ne un altre de naturalesa estrictament política, com la separació dels càrrecs de cap del Movimiento i de governador civil l'any 1944, cosa que originava un estat de confusió pel que feia a la prevalença d'una autoritat sobre l'altra; de manera que, tal com assenyalava el cap accidental de Barcelona, Carles Trias<sup>7</sup>, en un informe adreçat als seus superiors el maig de 1940, l'organització barcelonina estava òrfena de direcció política, i tant Mariano Calviño, com el governador civil de la província, Wenceslao González Oliveros, ha-

vien hagut de fer front a les picabaralles que havien sorgit entre elements diferents del Movimiento (tradicionalistes, monàrquics i falangistes, fonamentalment), en detriment d'un comandament unificat.

D'acord amb el tarannà amb què havia estrenat la seva carrera política, va decidir allistar-se voluntàriament a la «División Azul» el juny de 1943, «bo i uniformat i lluint la Creu de Ferro», en qualitat de capità del Cos Jurídic tal com hi fou destinat, però ell va demanar incorporar-s'hi com a capità d'Infanteria. Aquesta fita li va proporcionar mèrit i un signe de distinció, per la qual cosa va ser guardonat pel cap de l'Estat amb l'alta condecoració de la «Gran Cruz del Mérito Militar» el novembre de 1964<sup>8</sup>.

Poc després d'haver deixat el càrrec de Cap Provincial del Movimiento a Barcelona, l'any 1941 va ser elegit per nomenament directe de Franco, Procurador a Corts, càrrec que va conservar en gairebé totes les legislatures gràcies a la seva condició de Conseller Nacional del Movimiento, lloc que va ocupar des del novembre de 1942, per cessar en finalitzar la IX legislatura, fins que el novembre de 1972 va tornar a ésser designat com a tal.

En tant que Procurador a Corts, en la IX legislatura (1967-1971), va pertànyer a les Comissions d'Indústria i Comerç, mentre que per la seva condició de Conseller Nacional formava part de les Seccions 3a., «Política econòmica, social i sindical»; 6a., «Formació i promoció de la dona»; i 9a., «Orientació política exterior».

Al final del 1972 es va tornar a incorporar a les Corts altra volta en tant que procurador de designació directa, i va participar així a la desena i darrera legislatura de l'època franquista entre el 1971 i el 1977. Com a anècdota a remarcar que revela el pensament polític-ideològic profundament antidemocràtic de Mariano Calviño, cal dir que el juny de 1976 va votar en contra del projecte de Llei d'Associacions Polítiques que va permetre la legalització dels partits polítics a Espanya, quan aquesta fou una de les primeres fites de la Transició Democràtica.

Article sobre Mariano Calviño publicat al diari Manresa del 26 de setembre de 1967. (AHCM).

L'important, creiem, no fou la seva participació en aquest òrgan mancat de representativitat directa com eren les Corts franquistes, sinó les gestions que realitzà en favor de la consolidació del règim franquista. Com a prova de la seva fidelitat i adhesió al règim va ser distingit amb importants i nombroses condecoracions, entre les quals cal subratllar l'«Encomienda con placa de la Orden de Cisneros» obtinguda l'abril de 1944, les Grans Creus d'Isabel la Catòlica, del Mèrit Militar i del Mèrit Civil, el «Collar de San Raimundo de Peñafort», dues Creus Roges del Mèrit Militar, la Gran Creu de l'Àguila Alemanya i la de Sant Maurici i de Sant Llützer d'Itàlia; així com posseïa l'«Encomienda de Caballero de la Corona de Italia», la Creu de Ferro Alemanya de Primera Classe, la Gran Creu de l'Orde de Maig, la Gran Creu de sant Silvestre, la Medalla de l'Est, la Creu d'Antitancs i la Creu d'Hivern, entre d'altres.

Atès el seu *cursus honorum*, no és estrany així que Mariano Calviño formés part del grup dels quaranta Consellers Nacionals designats pel Cap d'Estat, també anomenats «los cuarenta de Ayete», caracteritzats per llur continuada permanència a les Corts, i fos considerat una de les persones de confiança personal directa de Franco, juntament amb Carrero Blanco, Nieto Antúnez i Muñoz Grandes<sup>10</sup>. J.J. Linz manté que aquest grup de consellers estava format per procuradors veterans, de composició heterogènia, ja que incloïa persones amb diverses ideologies, però sobretot estaven molt vinculades als orígens falangistes del règim, o mantenien una relació personal amb Franco; constituïa doncs «una élite autoestructurada y autosuficiente, fiel a unos principios del Movimiento de heterogéneo origen político, pero sobre la base mayoritaria del falangismo 'movimientizado'»<sup>11</sup>, una élite, en definitiva, que havia d'assegurar la continuïtat del règim franquista.

Fins a la mort del dictador, Calviño va romandre fidel al seu costat i al de la seva família. Amb l'inici de la Transició Democràtica, adoptà una actitud hostil envers el procés polític

que s'endegava, i el sentiment de por el va acompanyar fins a la mort l'agost del 1980 al seu domicili barceloní —que canvià diverses vegades per temor a possibles represàlies— després d'una llarga malaltia.

### 3- ACTIVITATS EN L'ÀMBIT ECONÒMIC

Carles Viver i Pi-Sunyer<sup>12</sup> en la seva anàlisi sobre el personal polític franquista assenyala l'estreta vinculació existent entre els càrrecs polítics de l'Estat franquista i el món de les finances.

En el cas de Mariano Calviño, sembla que va començar a fer fortuna durant la Guerra Civil a Burgos, on va entrar en contacte amb els caps de la «unificació». Si bé, ell va adquirir una poderosa influència sobretot a través del món jurídic. Així, a part de ser advocat dels Col·legis de Barcelona i de Madrid, entre 1944 i 1949 va ser membre del «Colegio Superior del Consejo de Abogados», la qual cosa li va suposar una bona plataforma de llançament vers el món de les altes finances. Segons sembla, no es dedicava a resoldre directament les qüestions jurídiques, sinó que el bufet que compartia amb d'altres advocats a la Rambla de Catalunya de Barcelona, va esdevenir un perfecte escenari de «tràfic d'influències». D'aquesta manera, va assolir integrar-se en nombrosos Con-

sells d'Administració de les empreses industrials i de serveis més puixants de l'època, tant catalanes com estatals, algunes de les quals depenien directament de les altes institucions del règim. Entre d'altres càrrecs que va acumular, cal destacar els de president del Comitè Sindical del Cacao, comitè que depenia de la Presidència del Govern; president de la «Societat General d'Aigües de Barcelona»; president de les empreses familiars «Industrias y Almacenes Gras, S.A.» i «Manufacturas Manen, S.A.»; president de la «Compañía Industrial del Llobregat»; conseller president del Comitè directiu de «Suministros del Motor»; vice-president i conseller delegat de l'empresa catalana «Fibracolor S.A.»; conseller de l'empresa de fibres artificials SNIACE; conseller secretari d'«Industrias Riva y García»; vice-president de «Baños y Establecimientos Turísticos, S.A.»; de «Comunicaciones Costa Brava, S.A.» i de «Hidrofils, S.A.»; conseller de la Societat Anònima CROS; secretari de «Hilaturas Vich, S.A.»; i conseller de la «Mútua General de Seguros».

En l'esfera financera, Mariano Calviño va ser conseller local del Banc d'Espanya, i va pertànyer com a vocal al Consell d'Administració del Banc Espanyol de Crèdit.

### 4- CALVIÑO I LA SEVA CIUTAT NATAL

Tal com hem fet notar en plans precedents, Mariano Calviño no va estar gens vinculat a la vida social i política manresana. L'únic lligam institucional amb la ciutat que li coneixem va tenir lloc abans de la Guerra Civil quan va treballar al despatx de l'advocat J.M. Cechinni, i al fet que ell mateix va establir bufet propi a Manresa. Va exercir, però, de vice-secretari de la Cambra de Comerç i d'Indústria de Manresa i Comarca a partir del 1923, quan el seu pare va haver de cessar com a secretari a causa d'incompatibilitats amb les seves obligacions militars, i, posteriorment, l'any 1931 fou nomenat assessor jurídic d'aquesta corporació, i no va cessar fins al 1941 en què definitivament traslladà



Fotografia de Mariano Calviño a la revista *Mundo* de l'abril de 1974, dins del dossier: «Los patricios del régimen». (AHCM).

el seu domicili a Barcelona. Des d'aleshores, els únics vincles que va mantenir amb la seva ciutat natal foren de tipus familiar. Va aparèixer, però, com a acompanyant obligat del general Franco en les visites que va efectuar a Manresa, i alguna vegada, com a la Festa Major de la ciutat l'any 1948, va dur la Bandera Principal de la Processó, bandera que només era confiada a personatges rellevants.

Tampoc no tenim referències sobre possibles vinculacions amb l'organització manresana del Movimiento; si de cas, els contactes amb els responsables s'efectuaven individualment. Sembla que no assistia mai a les reunions d'ex-combatents, on es trobaven els seus amics de joventut que s'havien passat, com ell, a l'Espanya franquista.

La política local no el va interessar en absolut, fins al punt que actualment hom<sup>13</sup> li retreu que no hagués fet servir el seu enorme poder d'influència per tal de contribuir a restaurar la prosperitat econòmica de Manresa. Això no vol dir que no concedís favors de caire polític a les persones de la seva confiança, com per exemple el fet que va aconseguir que l'alcalde falangista Joan Moll i Vall fos destituït del càrrec el 1964 per «col·locar-hi» Ramon Soldevila<sup>14</sup>, alcalde de Manresa i posteriorment governador civil de Lleida. Aquesta maniobra no fou «perdonada» pel sector més ferventment falangista. Aquest tipus de favors que consistien solament a promocionar políticament alguns caps del Movimiento local sense interferir en la consecució de beneficis materials per a la ciutat, quan ell posseïa una influència poderosa i molts recursos

polítics per intercedir en favor dels interessos de la ciutat, va comportar un allunyament progressiu de les velles amistats juvenils que havien esdevingut responsables de l'organització de les diferents seccions de FET-JONS local; distanciament primer ideològic i després de caire personal, fins a l'extrem que els qui aleshores eren falangistes «purs» avui el consideren simplement «un gran oportunista i un aprofitat» del règim franquista. Aquest fet, tanmateix, probablement tan sols va representar una característica més de la vida política de la dictadura.

En definitiva, la vida de Mariano Calviño es va desenvolupar a través de l'alternança de reunions de negocis amb festes d'alta societat, de l'ostentació de diversos càrrecs polítics de naturalesa més aviat simbòlica, de càrrecs honorífics i, secundàriament, de l'exercici de l'advocacia; el «tren» de vida, en suma, d'un personatge posseït per un «ego» extraordinari i especialment dotat per a les relacions socials, molt similar, segurament, al dels altres «patricis» del règim.

## NOTES

1. PRAT I BRUNET, V: *Memòries*, Manresa, 1981 (inèdit).
2. Cf. GARRIGA, Ramon: *Los validos de Franco*, Ed. Planeta, Barcelona, 1981, p. 334.
3. COLOMER, J. M.: «Franquistes per a després d'una guerra» a *L'Avenç*, núm. 12, gener, 1979, p. 42.
4. La revista *Mundial* en el núm. 1.774 d'abril del 1974 el va incloure a la llista dels considerats patricis del règim franquista.
5. Cf. el periòdic *La Vanguardia*, 20 d'agost de 1980, p. 13.

6. Hem intentat de resseguir la trajectòria política de Mariano Calviño com a cap provincial de FET-JONS a partir de l'òrgan d'expressió del partit a Barcelona, *Solidaridad Nacional*, a l'Hemeroteca Municipal d'aquesta ciutat, però la majoria dels exemplars corresponents als anys 1939 i 1940 es troben en reserva a causa de llur deteriorament i, per tant, fora de l'abast del lector.
7. Informe esmentat per Borja de Riquer a *El Franquisme i la transició democràtica, 1939-1988*, vol. VII, de VILAR, Pierre (dir): *Història de Catalunya*, Edicions 62, Barcelona, 1989, ps. 67 i 68.
8. El diari *La Vanguardia* comentava aquest esdeveniment així: «La alta distinció castrense hace justicia a los méritos y servicios patrióticos del Sr. Calviño y recapitula su veterana dedicación a los ideales del Movimiento, tanto en puestos de mando, como la Jefatura Provincial del mismo que ejerció en Barcelona, como en los de combate, en España y en las filas de la División Azul», (*La Vanguardia Española*, 7-X-1964).
9. Cf. «Quién es quién en las Cortes Españolas. IX Legislatura (1967-1971)», *Documentación española contemporánea*, Madrid, 1971.
10. Cf. l'estudi de les èlites franquistes que realitzen Jesús M. de Miguel i Juan J. Linz a «Las Cortes Españolas 1943-1970: Una anàlisi de cohortes. Las élites» a *Sistema* núm. 9, abril, 1975, ps. 111 i ss.
11. DE MIGUEL, J., LINZ, J.J.: op. cit., p. 118.
12. VIVER I PI-SUNYER, Carles: *El personal político de Franco (1936-1945)*, Editorial Vicens-Vives, Barcelona, 1978.
13. Les persones que han estat entrevistades —totes elles havien ostentat càrrecs importants dins l'organigrama local del Movimiento— coincideixen a adoptar una mateixa actitud envers la personalitat de Mariano Calviño, i tendeixen a assegurar que no gaudia de gaires simpaties entre els estaments dirigits de la ciutat.
14. Ramon Soldevila i Tomasa va fer l'aprenentatge de l'advocacia en el despatx on treballava Mariano Calviño a Barcelona.

## Gemma Rubí i Casals

Llicenciada en història contemporània per la Universitat Autònoma de Barcelona